

Proa

MOLIÈRE

Set comèdies i un ballet

Les melindroses ridícules · El banyut imaginari
El Tartuf · Don Juan · El misantrop · Amfitrió
El burgès gentilhome

Traducció de
MIQUEL DESCLOT

MOLIÈRE

SET COMÈDIES I UN BALLET

Edició i traducció de Miquel Desclot

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: novembre del 2021

© Miguel Creus, 2021

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Proa

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

ISBN: 978-84-7888-907-8

Dipòsit legal: B. 16.471-2021

Composició: Moelmo, s.c.p.

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor; la llei preveu sancions per als infractors. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra, feu-ho a través del portal www.conlicencia.com o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47. Tots els drets reservats.

TAULA

<i>Quatre-cents anys de Jean-Baptiste Poquelin</i> (1622-1673)	9
Les melindroses ridícules	19
Esganarell, o El banyut imaginari	57
El tartuf o L'impostor	97
Don Juan o El convidat de pedra	213
El misantrop	293
Amfitrió	381
El burgès gentilhome	479

LES MELINDROSES RIDÍCULES

Comèdia

Representada per primer cop al Théâtre
du Petit-Bourbon,
el 18 de novembre del 1659,
i impresa el mateix any.

PREFACI

És ben estrany que s'imprimeixin les obres a l'esquena dels autors. Jo no sé imaginar res de tan injust, i perdonaria qualsevol altra violència més aviat que no pas aquesta.

No és pas que jo ara vulgui fer el modest i menysprear, per honor, la meva comèdia. Amb ben poca traça ofendria tot París, si l'acusava d'haver pogut aplaudir una ximple-ria. Com que el públic és el jutge absolut d'aquesta mena d'obres, seria ben impertinent que jo el desmentís. I encara que jo tingués la pitjor opinió de les meves *Melindroses ridicules* abans de la representació, ara haig de creure que bé deuen valdre poc o molt, ja que tanta gent a l'una n'ha dit bé. Però com que una gran part de les gràcies que s'hi han trobat depenen de l'acció i del to de la veu, m'importava que no les despullessin d'aquests ornaments, i trobava que amb l'èxit que havien tingut a les representacions ja n'hi havia prou. Havia resolt, dic, de mostrar-les només en escena, per no donar peu a la dita «és molt bella a la llum de la candela, però la llum del dia la revela». I jo no volia que saltessin directament del teatre de Bourbon a la galeria del Palais. Tanmateix, no ho he pogut evitar, i he tingut la desgràcia de veure una còpia de la meva obra anar furtivament a les mans dels llibreters, acompanyada d'un privilegi obtingut per sorpresa. Per més que cridés «*O tempora, o mores!*», em van fer veure la necessitat d'anar a l'estampa,

o bé sostenir un plet; però el darrer mal és encara pitjor que el primer. Calia, doncs, deixar-se portar per la fatalitat, i consentir a una cosa que farien igualment sense mi.

Déu meu, quin compromís, treure un llibre a la llum! I que n'és de novell, un autor, la primera vegada que el publiquen! Encara, si m'haguessin deixat temps, hauria pogut pensar en el meu interès, i hauria pres totes les precaucions que els senyors autors, ara els meus confreres, tenen costum de prendre en semblants ocasions. A més d'intentar prendre, a desgrat seu, algun gran senyor com a protector de la meva obra —del qual hauria temptat la liberalitat amb una epístola dedicatòria d'allò més florida—, hauria assajat de fer-hi un prefaci ben bonic i ben docte. I no em manquen pas llibres que m'haurien fornit tot el que es pot dir d'erudit sobre la tragèdia i la comèdia, l'etimologia de totes dues, el seu origen, la seva definició i tota la resta. Hauria parlat també amb els meus amics, que per a la recomanació de la meva obra no m'haurien negat uns quants versos en francès o en llatí. En tinc algun que fins i tot m'hauria elogiat en grec, i ningú ignora que un elogi en grec al capdavant d'un llibre és d'una eficàcia meravellosa. Però em fan sortir a la llum sense ni deixar-me temps de reconèixer-me; ni tan sols se'm concedeix la llibertat de dir quatre paraules per justificar les meves intencions sobre el tema de la comèdia. Hauria volgut fer notar que l'obra es manté sempre dins els límits de la sàtira honesta i permesa; que les coses més excel·lents estan exposades a ser copiades per les pitjors mones d'imitació, que bé es mereixen ser escarnides; que aquestes imitacions vicioses d'allò que hi ha de més perfecte han estat sempre la matèria de la comèdia; i que, per la mateixa raó que els autèntics savis i els autèntics herois no se senten

ofesos pel Doctor de la comèdia i el Capità, ni tampoc els jutges, els prínceps ni els reis per veure Trivelí, o algun altre personatge, fer ridículament de jutge, de príncep o de rei, així mateix les autèntiques melindroses farien malament d'enfadar-se perquè s'hi representin unes ridícules que les imiten malament. Però en fi, com ja he dit, no em deixen temps de respirar, i el senyor de Luynes té pressa per relligar els plecs: en bona hora, si Déu ho ha volgut així!

PERSONATGES

LA GRANGE, enamorat carbassejat

DU CROISY, enamorat carbassejat

GÒRGIBUS, bon burgès

MUNDETA, filla de Gòrgibus, melindrosa ridícula

CATI, neboda de Gòrgibus, melindrosa ridícula

MARIONA, serventa de les melindroses ridícules

ALMANSOR, lacai de les melindroses ridícules

EL MARQUÈS DE MASCARILLA, criat de la Grange

EL VESCOMTE DE DIDALET, criat de du Croisy

Dos portadors de cadira

Veïnes

Violinistes

ESCENA 1

La Grange, Du Croisy

DU CROISY Senyor la Grange...

LA GRANGE Què?

DU CROISY Mireu-me una mica sense riure.

LA GRANGE Què hi ha?

DU CROISY Què me'n dieu de la nostra visita? N'esteu gaire satisfet?

LA GRANGE A parer vostre, tenim raó d'estar-ne cap dels dos?

DU CROISY No del tot, si val a dir la veritat.

LA GRANGE Doncs jo us confesso que n'estic ben escandalitzat. ¿On s'és vist, digueu, que dues fleumes de província com aquestes facin les desmenjades, i que dos homes com nosaltres siguin tractats amb tant menyspreu? Amb prou feines s'han dignat a fer-nos seure. No havia vist mai tant xiuxiuejar com feien elles, ni tant badallar, ni tant fregar-se els ulls, ni tant demanar a cada punt i moment «Quina hora és?». ¿Han respost altra cosa que sí o no a tot el que els hàgim dit? ¿I no em confessareu, per acabar, que ni que haguéssim estat els últims micos del món, no ens haurien pogut rebre pitjor?

DU CROISY Em sembla que us ho agafeu molt a la valenta.

LA GRANGE I tant si me l'hi agafo! Me l'hi agafo tant que me'n vull venjar, d'aquesta impertinència. Jo ja sé d'on

ve, tot aquest menyspreu. El mal aire melindrós no tan sols ha infectat París, sinó que també s'ha escampat per les províncies, i les nostres donzelles ridícules se n'han empassat una bona alenada. En una paraula, són una barreja de melindrosa i de coqueta. I ja veig el que cal fer perquè ens rebin bé; si em voleu creure, els jugarem una passada que els farà adonar de la seva estupidesa i els ensenyarà a conèixer una mica més bé la gent.

DU CROISY I això?

LA GRANGE Tinc un criat que es diu Mascarilla i que, a parer de molta gent, és eixerit com ell sol; perquè a hores d'ara ja no hi ha res que vagi més barat que l'enginy. Aquest criat és un extravagant que s'ha ficat al cap de voler fer el senyor. Se les dona de galant i d'entès en versos, i menysprea els altres criats fins al punt de tenir-los per bàrbars.

DU CROISY Doncs bé, què teniu intenció de fer?

LA GRANGE Què penso fer? Doncs... Però abans sortim d'aquí.

ESCENA 2

Gòrgibus, La Grange

GÒRGIBUS Doncs què? Diu que heu vist la meva neboda i la meva filla: aniran bé, les coses? Quin és el resultat de la visita?

LA GRANGE D'això, elles us en podran informar més bé que no pas nosaltres. Tot el que us en podem dir nosaltres

és que us estem molt agraïts pel favor que ens heu fet, i que som els vostres humils servents.

GÒRGIBUS Caram! Sembla que no en surten gaire satisfets. Què els pot haver disgustat? Això ho haig d'esbrinar una mica. Ja ho crec!

ESCENA 3

Mariona, Gòrgibus

MARIONA Què voleu, senyor?

GÒRGIBUS On són les senyores?

MARIONA A la cambra.

GÒRGIBUS Què fan?

MARIONA Pomada pels llavis.

GÒRGIBUS Ja n'hi ha prou, de potingues! Digue'ls que baixin. Amb la seva pomada, aquestes bergantelles em penso que tenen ganes d'arruïnar-me. No veig enlloc res més que clara d'ou, llet virginal, i altres mil requincalles que ni sé què són. D'ençà que som aquí ja han gastat almenys el llard d'una dotzena de garrins, i amb els peus de moltó que fan servir en podrien viure cada dia ben bé quatre criats.

ESCENA 4

Mundeta, Cati, Gòrgibus

GÒRGIBUS ¿Voleu dir que per empastifar-vos els morrets cal fer tanta despesa? Digueu-me, què els heu fet, a aquests senyors, que els he vist sortir tan despagats? ¿No us havia encomanat de rebre'ls com convé, a aquells que vull donar-vos per marits?

MUNDETA ¿I quina consideració voleu que ens mereixi, pare, la manera de fer tan irregular d'aquests senyors?

CATI ¿Com voleu, oncle, que una noia amb dos dits de front es pugui entendre amb persones així?

GÒRGIBUS I doncs, què n'heu de dir?

MUNDETA Quins galants estan fets! ¿Com es pot començar parlant de casament?

GÒRGIBUS I doncs, per on vols que comencin? Pel concubinatge? ¿No és una manera de procedir perquè ens en puguem felicitar tant vosaltres com jo? Hi ha cosa més correcta que aquesta? I el lligam sagrat al qual aspirem, no és una prova de l'honestedat de les seves intencions?

MUNDETA Ai, pare, això que dieu és digne del més vulgar dels vilans. Em fa vergonya sentir-vos parlar així. Us hauríeu de fer ensenyar l'aire delicat de les coses.

GÒRGIBUS No estic per aires ni cançons, jo. El que et dic és que el casament és una cosa santa i sagrada, i que començar per aquí és cosa de gent honesta.

MUNDETA Déu meu, si tothom se us assemblés, les novel·les serien ben aviat acabades! Si que seria maco, si de bon començament Cyrus ja es casés amb Man-

dane, i Aronce es trobés casat amb Clélie a la primera!¹

GÒRGIBUS Amb què em surt, ara, aquesta?

MUNDETA Pare, la meua cosina us dirà, com jo, que el casament no ha d'arribar sinó després de les altres aventures. Per fer-se agradable, un festejador ha de saber vendre els seus millors sentiments, mostrar-se suau, tendre i apassionat, i el seu festeig ha de ser exquisit en les formes. Primerament, ha de veure al temple, al passeig o en alguna cerimònia pública, la persona de qui s'enamori; o bé algun parent o amic l'ha de portar fatalment a casa d'ella, per sortir-ne tot somiós i melancòlic. Durant un temps amagarà la seva passió a l'objecte del seu amor, tot i que prou li farà unes quantes visites, durant les quals no deixarà mai de plantejar alguna qüestió galant que exerciti l'enginy de l'audiència. I arriba el dia de la declaració, que ordinàriament s'ha de fer en un passeig d'algun jardí, quan la resta de la companyia s'hagi allunyat una mica; darre d'aquesta declaració ve un emmurriament que ens fa envermellir les galtes i que, durant una estona, allunya l'enamorat de la nostra presència. Però ell no triga a trobar la manera d'apaivagar-nos, d'acostumar-nos insensiblement al discurs de la seva passió, i d'arren-car-nos la confessió que tant li fem guiar. Després d'això venen les aventures, els rivals que es fiquen pel mig d'una inclinació establerta, les persecucions dels

1. Referències a les novel·les riu *Artamène ou le Grand Cyrus*, de Madeleine i Georges de Scudéry, i *Clélie*, de la mateixa Madeleine de Scudéry.

pares, les gelosies concebudes sota falses aparences, els laments, els desconsols, els raptés, i el que ve al darrere. És així com es fan les coses amb bones maneres, i aquestes són unes regles que, en bona galanteria, no es poden saltar alegrement. Però això d'arribar sense embuts a la unió conjugal, no fer la cort sinó en signar el contracte de matrimoni, és començar la novel·la pel final! Pare, us ho torno a dir, no hi ha manera de fer més mercantil que aquesta. Només de pensar-hi, me n'esborrono tota.

GÒRGIBUS Quin dimoni de galimaties sento? D'això se'n diu un estil elevat.

CATI En efecte, oncle, la meva cosina ha tocat el viu de la qüestió. Com voleu que acollim un personal tan ignorant de les lleis de la galanteria? M'hi jugaria el que fos que no han vist mai el mapa de Tendre,² i que Carta-d'Amor, Sol·licitud, Carta-Galant i Vers-Bonic són terres incògnites per a ells. ¿No veieu que tota la seva persona ho palesa, i que no tenen gens aquell aire que dona d'entrada bona opinió de la gent? Venir de visita d'amor amb el camal desguarnit, el barret desarmat de plomes, el cap amb els cabells irregulars, i el vestit patint indigència de cintes... Déu meu, quina mena d'enamorats són aquests! Quina frugalitat d'engençament i quina eixutesa de conversa! No es pot sofrir, no es pot aguantar. A més a més, m'he fixat que els sobrecolls no eren de bona factura, i que a les calces els faltava ben bé un pam d'amplada.

2. Mapa dels camins de l'amor, aparegut a la novel·la *Clélie* ja esmentada.

GÒRGIBUS Em penso que totes dues són boges, i no hi entenc ben res, en aquest galimaties. Cati, i vós, Mundeta...

MUNDETA Si us plau, pare, oblideu aquests noms estranys i digueu-nos d'una altra manera.

GÒRGIBUS Què voleu dir, aquests noms estranys! Que no són els vostres noms de bateig?

MUNDETA Déu meu, que en sou de vulgar! Una de les coses que més em meravella és que hàgiu pogut tenir una filla tan eixerida com jo. Heu sentit mai parlar en bon estil de Catis i Mundetes? Heu de confessar que n'hi hauria prou amb un d'aquests noms per desacreditar la més bella novel·la del món!

CATI És veritat, oncle, que una orella una mica delicada pateix furiosament en sentir pronunciar aquestes paraules; i el nom de Polixena que la meva cosina ha escollit, i el d'Aminta que m'he donat jo, tenen una gràcia que heu de reconèixer vós i tot.

GÒRGIBUS Escolteu, només hi ha una paraula que valgui: jo no admeto que tingueu altres noms que els que us van donar els vostres padrins i padrines; i pel que fa a aquests senyors de qui parlem, jo conec les seves famílies i els seus possibles, i vull de totes passades que us disposeu a rebre'ls per marits. Ja estic cansat de mantenir-vos, i la custòdia de dues noies és una càrrega una mica massa feixuga per un home de la meva edat.

CATI Pel que a mi fa, oncle, tot el que us puc dir és que el matrimoni em sembla una cosa d'allò més xocant. ¿Com es pot suportar la idea de dormir al costat d'un home totalment nu?

MUNDETA Permeteu que respirem una mica entre la bona societat de París, on tot just acabem d'arribar. Deixeu-nos teixir amb llibertat la trama de la nostra novel·la, i no en precipiteu tant la conclusió.

GÒRGIBUS Sense cap mena de dubte, estan rematades. Us torno a dir que no entenc res de tot aquest guirigall; aquí mano jo, i per acabar d'una vegada tants discursos, us dic que o us caseu abans de poc o a fe meva que sereu religioses: ho juro pel més sagrat.

ESCENA 5

Cati, Mundeta

CATI Déu meu, estimada, el teu pare té la forma ben enfonsada en la matèria!³ I quina intel·ligència més espessa! I quina ànima més plena d'ombra!

MUNDETA Què vols fer-hi, estimada? N'estic tota confosa. Em costa molt de creure que pugui ser realment filla seva, i estic convençuda que un dia o altre algun atzar em descobrirà un bressol més il·lustre.

CATI Jo també n'estic segura; sí, totes les aparences hi estan a favor; i pel que a mi fa, pensant-hi bé, crec que també...

3. Cati xampurreja termes de filosofia aristotèlica mal païts.